

Працяг працы фундатараў мовы

21 снежня ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя новых выданняў – «Беларуска-рускага слоўніка» ў трох тамах і «Русско-белорусского словаря» ў трох тамах, якія выйшлі напрыканцы года ў выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя імя П.Броўкі».

Амаль 60-годдзе таму пабачыў свет першы «Русско-белорусский словарь» 1953 года. Ён ствараўся ў складаных умовах ваеннага і пасляваеннага часу навуковымі супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства Акадэміі навук БССР. На той час імі былі Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Пятро Глебкі. А 50 гадоў таму выйшаў «Беларуска-рускі слоўнік» пад рэдакцыяй К.Крапівы. Паколькі слоўнікі вытрымалі шмат перавыданняў, над імі працавала не адно пакаленне лінгвістаў. І заўсёды непа-

срэднае дачыненне да гэтай працы меў акадэмічны інстытут. Гэтым разам падрыхтоўкай перавыданняў займаўся калектыў аддзела лексікалогіі і лексікаграфіі, які ўзначальвае Ігар Капылоў.

Дзесятае выданне «Русско-белорусского словаря» і чацвёртае выданне «Беларуска-рускага слоўніка» выйшлі пад рэдакцыяй кіраўніка філіяла «Інстытут мовы і літаратуры імя Я.Коласа і Я.Купалы» члена-карэспандэнта НАН Беларусі Аляксандра Лукашанца. На прэзентацыі ён выказаўся пра тое, што з 50-х гадоў слоўнікі сталі пачаткам лексікаграфічнай базы для падрыхтоўкі іншых філалагічных выданняў: тлумачальнага слоўніка беларускай мовы ў пяці тамах, арфаграфічнага і іншых спецыяльных слоўнікаў. Яны сталі базай усёй даведачнай літаратуры, якая забяспечвала сферу беларускамоўнай адукацыі. Больш за тое: зараз выхад слоўнікаў завяршыў цыкл лексікаграфічных прац, які на сучасным этапе забяспечыў Алена Бяганская. Працяг працы фундатараў мовы

патрэбу беларускамоўнай пісьмовай практыкі. Адметна, што выхад перавыдання супаў з завяршэннем пераходнага перыяду ўвядзення новага Закону Рэспублікі Беларусь «Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі».

З той прычыны, што сёння змены ў моўным складзе ажыццяўляюцца як ніколі шпарка, задача складальнікаў была няпростай. З аднаго боку, патрэбна былотрымацятрадыцыі, закладзенай вялікімі пачынальнікамі, а з іншага – уплесці ў слоўнікі новы час. Акцэнт на гэта зрабіла ў сваім выступе навуковы супрацоўнік аддзела лексікалогіі і лексікаграфіі Алена Анісім. Кнігі выйшлі ў новай рэдакцыі і са значнымі змяненнямі. У беларускай частцы адлюстраваны арфаграфічныя новаўвядзіны, дадзены сучасныя ўласныя геаграфічныя найменні, у тым ліку замежныя, уведзены новыя лексемы (напрыклад, «унёсак», «адсотак», «асобнік», «навуковец»). Рэестр папоўнены словамі, якія трывала ўвайшлі ў моўную практыку. Новае ж выданне «Беларуска-рускага слоўніка» максімальна поўна адлюстроўвае сучасны стан лексічнага фонду дзвюх блізкароднасных моў. Новыя выданні робяць беларускую мову больш даступнай для ўсіх жыхароў былой савецкай прасторы і не толькі. І.Капылоў раскажаў пра ліст з падзякай, які даслаў у Інстытут амерыканскі пенсіянер, што вывучыў беларускую мову самастойна.

Да імпрэзы супрацоўнікамі бібліятэкі была падрыхтавана выстава «Гісторыя і сучаснасць беларускага мовазнаўства ў выданнях Інстытута мовы і літаратуры імя Я.Коласа і Я.Купалы НАН Беларусі», куды ўвайшлі слоўнікі, моўныя атласы, энцыклапедыі, вучэбныя дапаможнікі, даведнікі і іншыя выданні розных часоў. Апроч навукоўцаў на прэзентацыі выступілі прадстаўнікі выдавецтва «БелЭн». Дарэчы, на прэзентацыі прысутнічалі навучэнцы мінскай гімназіі № 23, для якіх выдаўцы арганізавалі віктарыну і ўзнагародзілі кнігамі найбольш актыўных удзельнікаў.

У хуткім часе яшчэ адной важнай працай, якая папоўніць комплекс слоўнікаў беларускай мовы, стане другое выданне з серыі граматычных слоўнікаў, якое пабачыць свет у Выдавецкім доме «Беларуская навука», пад рэдакцыяй загадчыцы аддзела сучаснай беларускай мовы Інстытута Валянціны Русак.

Алена БЯГАНСКАЯ
Фота аўтара, «Веды»